



Technologia informacyjno-komunikacyjna jako element domowego środowiska rozwoju dziecka

Wraz z dynamicznym rozwojem cywilizacji zmieniają się również formy spędzania wolnego czasu przez dzieci – inaczej spostrzegają relacje międzyludzkie, a emocje i potrzeby wyrażają za pomocą kolorowych emotikon zawartych w komunikatorach społecznych. Zaabsorbowanie technologią informacyjną z jednej strony jest zachowaniem adekwatnym do panujących trendów, z drugiej jednak wzbudza lęk przed alienacją i wycofaniem z życia społecznego. Jakie zagrożenia niesie ze sobą współczesna technologia? Czy my – jako rodzice – jesteśmy w stanie kontrolować jej wpływ na rozwój dziecka? W niniejszym artykule podejmujemy rozważania na temat wpływu współczesnych technologii na rozwój dziecka w wieku szkolnym.

Mówiąc o wpływie technologii i komunikacji na rozwój oraz funkcjonowanie dziecka nie sposób ominąć obszar środowiska domowego i relacji rodzinnych. Dom jest miejscem, w którym dziecko dorasta, uczy się różnych postaw, wzorców, czy przekonań, które często towarzyszą mu przez całe życie. Jest również miejscem, w którym dziecko spędza najwięcej wolnego czasu, dostosowując go do swoich potrzeb i obowiązków. Rodzice, jako jednostka sprawująca opiekę i kontrolę nad dzieckiem w największym stopniu decydują o tym, jak długo i w jakiej formie dziecko spędza czas przed komputerem, rozwijając w nim umiejętność odpowiedzialnego korzystania z sieci.

Kontrola rodzicielska jest ważna już od najmłodszych lat życia dziecka – w dobie komputeryzacji praktycznie w każdym domu pojawia się komputer, smartfon, czy tablet i normalnym jest, że rodzice korzystający z nowych technologii, angażują do tego również swoje dzieci. Internet daje ogromne możliwości nauki dziecka poprzez zabawę – nowoczesne aplikacje pomagają rozwijać kompetencje, których sam rodzic często nie posiada – jak na

przykład nauka języków obcych, poznawanie różnych miejsc świata, czy rozwiązywanie zadań za pomocą aplikacji. Mercer, Dawes, Wegerif i Sams (2004) dostrzegają, że użytkowanie przez dzieci TIK podczas samodzielnej nauki, skłania je do rozmów, zadawania pytań, dyskusji, opowiadania o własnej aktywności, co pozwala rodzicom na pielęgnowanie relacji w rodzinie i możliwość wspólnego spędzania czasu, czy dzielenia się swoimi odczuciami. Szkoły, które pracują z dziećmi wykorzystując TIK również stwarzają rodzicom możliwość spędzania z dziećmi czasu na wspólnym odrabianiu prac domowych, czy analizowaniu materiału przerabianego na lekcji – jest to nie tylko świetna okazja do współpracy, ale także do uświadamiania dzieci, że nauka może dawać wiele radości i zabawy.

Atmosfera rodzinna jest bardzo ważnym kontekstem wychowawczym. Niepowtarzalny klimat tworzą wszyscy członkowie rodziny, a dla rozwoju dziecka niezwykle ważne jest utrzymywanie wzajemnych interakcji (Pater, 2015), które nie skupiają się tylko wokół technologii i innowacji, ale również wokół wspólnie spędzanego czasu podczas posiłków, popołudniowych spacerów, czy rodzinnych wypraw. Rodzice, którzy włączają w wychowanie dziecka możliwość korzystania z TIK muszą mieć świadomość, iż konieczne jest, by traktować je tylko, jako dodatkowy element zabawy, czy edukacji dziecka, a nie sposób na zagospodarowanie jego czasu, przez co nie poświęca się mu dostatecznie dużo uwagi i opieki. Warto podkreślić, że nadużywanie korzystania z Internetu w ogromnym stopniu wpływa na pogorszenie relacji społecznych w rodzinie, co w konsekwencji często prowadzi do wielu konfliktów i nieporozumień. Internet jest miejscem nieograniczonych możliwości, ale również wielu zagrożeń, które może napotkać dziecko, często nieświadome nadawanych do niego treści. Bardzo ważne jest, by uświadamiać rodziców, iż to właśnie oni są odpowiedzialni za to, w jaki sposób ich dziecko spędza czas przed komputerem i jak duży wpływ wywiera na nie korzystanie z mediów.

Tabela 1: Korzyści i zagrożenia płynące z wykorzystania TIK w pracy z dzieckiem

Obszar rozwoju	Korzyści płynące z TIK	Zagrożenia płynące z TIK
Rozwój poznawczy	<ul style="list-style-type: none"> ■ dostęp do różnych aplikacji umożliwia dzieciom poznawanie technik i metod uczenia się ■ aplikacje mobilne mogą stymulować inteligencję wizualną dziecka, szczególnie w kontekście wizualizacji przestrzennej oraz uwagi wzrokowej ■ szeroki zakres wiedzy i informacji 	<ul style="list-style-type: none"> ■ zagrożenie identyfikowaniem się z postaciami gier lub bajek - przemoc, agresja, wulgaryzmy ■ nadmierna ilość informacji i bodźców prowadzi do poczucia zagubienia przez dziecko ■ zbyt długie spędzanie czasu przed ekranem uniemożliwia koncentrację uwagi
Rozwój emocjonalny	<ul style="list-style-type: none"> ■ zabawa dostarczająca wielu pozytywnych emocji 	<ul style="list-style-type: none"> ■ wzorce zachowań przesuwających brak kontroli

	<ul style="list-style-type: none"> ■ ćwiczenia rozwijające twórczość i kreatywność ■ poczucie sukcesu i satysfakcji podczas wykonywanej pracy ■ możliwość archiwizacji wspomnień i monitorowania postępów 	<ul style="list-style-type: none"> emocji ■ ekspozycja na zachowania agresywne lub autoagresywne ■ tłumienie emocji w sobie - dziecko zamiast porozmawiać z rodzicem, ucieka w świat fantazji i aplikacji ■ ograniczone możliwości w rozwoju ciekawości poznawczej i odkrywaniu świata
Rozwój społeczny	<ul style="list-style-type: none"> ■ gry i zabawy interakcyjne zachęcające do budowania i podtrzymywania relacji społecznych ■ możliwość budowania relacji między dzieckiem a dorosłym (zamiana ról - dziecko jako nauczyciel) ■ aplikacje prezentujące pozytywne wzorce zachowań i wartości społeczne 	
Rozwój fizyczny	<ul style="list-style-type: none"> ■ rozwój motoryki małej ■ czerpanie inspiracji - treningi online ■ stymulacja zmysłu wzroku i słuchu 	<ul style="list-style-type: none"> ■ wady wzroku ■ wady postawy ■ zagrożenie otyłością ■ zespół urazowy nadgarstka

WSKAZÓWKI DLA RODZICÓW:

1. Pamiętaj, by *dostosowywać treści prezentowanych materiałów do wieku i potrzeb dziecka* - tak, by były one zgodne z przekonaniami i wartościami, które panują w Waszym domu.
2. TIK powinno uczyć *bezpiecznej i odpowiedzialnej komunikacji*, dlatego też korzystnym jest, by była to jedna z form pracy i zabawy - połączona z bezpośrednim kontaktem z dzieckiem lub wykorzystaniem innych materiałów dydaktycznych.
3. Warto uczyć dziecko takiego użytkowania TIK, wykorzystującego Internet, aby korzystało z niej *w konkretnym celu* - np. do nauki, do skontaktowania się z kolegą/koleżanką, w celu znalezienia konkretnych informacji.
4. Zadbaj o *ergonomię środowiska pracy dziecka* - prawidłowe oświetlenie, miejsce do pracy, brak elementów rozpraszcających uwagę.
5. *Kontroluj czas* spędzany przed ekranem komputera/tableta lub smartfona - sugerowany czas jednorazowego korzystania z aplikacji nie powinien przekraczać 10-20 minut w przypadku trzylatków i do 40 minut w przypadku ośmiolatek (im dziecko starsze, tym czas wydłuża się).

6. Wyznaczaj **konkretne godziny w ciągu dnia**, podczas których korzystacie z komputera lub innych pomocy - unikajcie korzystania z technologii przed snem, czy zaraz po przebudzeniu, ponieważ prowadzi to do permanentnego rozproszenia uwagi.

7. **Zadbaj o aktywność fizyczną.** Podczas korzystania z aplikacji dziecko zazwyczaj siedzi w miejscu, przyjmując określoną pozycję - unikaj długotrwałego siedzenia i zachęcaj dziecko do aktywności fizycznej - co najmniej raz dziennie zaleca się spacer lub zabawy na świeżym powietrzu.

Mimo wielu zagrożeń płynących z dostępu do TIK, należy pamiętać, że przy rozsądnym korzystaniu oraz wsparciu ze strony rodzica jest to szansa dla rozwoju współczesnych uczniów. Jeżeli dorośli nauczą dzieci odpowiednio korzystać ze sprzętów elektronicznych, to będą one używały ich nie tylko jako rozrywki, ale także jako źródła wiedzy o świecie. Edukacja, życie rodzinne i nowoczesne technologie nie powinny się wykluczać, ale współgrać, a wtedy rozwój dzieci przebiegał będzie w sposób harmonijny, bez niepotrzebnych dysonansów.

Literatura

- Mercer, N., Dawes, R., Wegerif, R., i Sams, C. (2004). Reasoning as a scientist ways of helping children to use language to learn science. *British Educational Research Journal*, 30:367-385.
- Pater, D. (2015). Współczesne media a relacje w rodzinie. *Kultura – Media – Teologia*, nr 21, 25-38
- Pyżalski, J., Klichowski, M., Przybyła M. (2012). *Szanse i zagrożenia w obszarze wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK), ze szczególnym uwzględnieniem aplikacji mobilnych (TIK-mobApp) przez dzieci w wieku 3-6 lat. narodowe centrum badań i rozwoju.*
- Schouten A., Valkenburg P., Peter J. (2009). An Experimental Test of Processes Underlying Self-Disclosure in Computer-